

Näringsdepartementet
Landsbygdsavdelningen, Enheten för
jordbruk och livsmedelsföretagande
103 33 Stockholm

Yttrandet ges endast per e-post

Yttrande över Genomförande av EU:s direktiv om otilbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan (Ds 2019:19)

Regeringskansliets diarienummer N2019/02952/JL

Sammanfattning

Hovrätten ställer sig bakom förslaget att en ny lag ska införas med de bestämmelser som är nödvändiga för att genomföra direktivet. Sett till det nya regelverkets materiella innehåll, anser hovrätten dock att det finns anledning att närmare överväga att utse Konsumentverket till tillsynsmyndighet samt att tillsynsmyndighetens beslut bör få överklagas till Patent- och marknadsdomstolen.

Ny lag m.m.

Hovrätten konstaterar inledningsvis att direktivet, i enlighet med dess rubrik, syftar till att ”bekämpa” otilbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan. Det övergripande syftet med direktivet är därigenom det samma som det inom den centrala konkurrensrätten, dvs. att främja en effektiv konkurrens på marknaden. De enskilda bestämmelserna i direktivet skiljer sig emellertid från regleringen inom konkurrensrätten.

Bestämmelserna i direktivet anknyter i stället till den svenska nationella regleringen inom andra rättsområden. Flera bestämmelser har en tydlig koppling till främst marknadsföringsrätten och regleringen av avtalsvillkor mellan näringsidkare och om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Vissa bestämmelser anknyter till den centrala civilrätten, främst avtalsrätten och köprätten. Vidare finns bestämmelser som motsvarar skyddet för företagshemligheter.

Särskilt det förhållandet att bestämmelserna i direktivet är inriktade på jordbruks- och livsmedelssektorn utgör, som anförs i promemorian (s. 66), skäl för att hålla samman dem i en särskild lag. Inte heller finns, som också anförs i promemorian, någon befintlig lagstiftning där bestämmelserna passar in på ett naturligt

sätt. Hovrätten ställer sig därför bakom förslaget i promemorian (s. 66), att en ny lag ska införas med de bestämmelser som är nödvändiga för att genomföra direktivet.

I fråga om den närmare utformningen av lagförslaget vill hovrätten understryka vikten av det som i promemorian (s. 122) framhålls om att utgångspunkten är att artiklarna ska genomföras i så nära anslutning till direktivtexten som möjligt. Med hänsyn till det begränsade utrymme som därmed finns att anpassa förslaget till svensk lagstiftningstradition, kan hovrätten i allt väsentligt ställa sig bakom den lagtekniska utformningen av förslaget.

Hovrätten vill dock peka på att formuleringen av 7 § 3 i den föreslagna lagen kan uppfattas som otydlig och föreslår att bestämmelsen istället ska lyda ”Köparen kräver ersättning av leverantören för kostnaden för att behandla klagomål från kunder i samband med försäljningen av leverantörens produkter, *förutom i fall då det* förekommer försumlighet eller fel från leverantörens sida”.

Tillsynsmyndighet m.m.

Flera bestämmelser har, som ovan konstaterats och som också anförs i promemorian (s. 140 f.), en tydlig koppling till marknadsföringsrätten och regleringen i avtalsvillkorlagarna. Konsumentverket utövar enligt förordningen (209:607) med instruktion för Konsumentverket tillsyn enligt de konsumentskyddande regler som ligger inom myndighetens ansvarsområde. Och såväl enligt marknadsföringslagen (2008:486) som lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden är det Konsumentombudsmannen som för det allmännas talan.

Redan det nya regelverkets materiella innehåll talar, som anförs i promemorian (s. 141 och 148) starkt för att placera tillsynsverksamheten hos Konsumentverket. Det är också, som sägs i promemorian (s. 148), fråga om regler som till sin natur liknar de konsumenträttsliga reglerna. Av särskild betydelse är enligt hovrättens mening att regelverket rör skäligheten av tillämpade avtalsvillkor.

I sitt uppdrag har Konsumentverket ett övergripande ansvar för att stärka Konsumenternas ställning på marknaden. Men som framhålls i promemorian (s. 141) bedriver Konsumentverket inom ramen för uppdraget tillsyn avseende näringslivet – en tillsyn som kan innefatta bl.a. platsbesök (se bl.a. 44 och 45 §§ marknadsföringslagen). Denna verksamhet är inte bara av betydelse för konsumenter, utan också för andra näringsidkare eftersom deras förutsättningar att konkurrera effektivt förbättras.

Konsumentverket ingriper inom ramen för sitt nuvarande uppdrag inte i förhållandet mellan näringsidkare. Men verkets ingripanden mot enskilda företag innebär alltså redan i dag indirekt ett skydd för andra näringsidkare mot att konkurrensen snedvrids. Om Konsumentverket utses till tillsynsmyndighet skulle dess verksamhet komma att breddas till att också omfatta ett mer direkt skydd för företag (jfr promemorian s. 142). Detta skulle stärka Konsumentverkets möjligheter att verka för en effektiv konkurrens, till nytta för både konsumenter och företag.

Vad som i promemorian (s. 148) anges som skäl emot att placera tillsynsansvaret hos Konsumentverket – främst att berörda företag ska ha en enda myndighet att vända sig till – utgör enligt hovrättens mening något hinder mot att verket utses

till tillsynsmyndighet. Det finns här anledning att framhålla att ”den rättssökande allmänheten” i det här sammanhanget utgörs av näringsidkare, som måste förutsättas kunna ta till sig information om vilken myndighet som handlägger de nu aktuella frågorna.

Konsumentverket har också ett etablerat samarbete med nationella myndigheter inom EU och EES och torde ha alla förutsättningar att delta i det samarbete som skall inrättas enligt artikel 8 i direktivet.

Med hänsyn till det nu anförda finns det enligt hovrättens mening anledning att närmare överväga att utse Konsumentverket till tillsynsmyndighet.

Hovrätten konstaterar i detta sammanhang att det är naturligt att tillsynsmyndigheten, så som anges i promemorian (s. 152), ska utöva tillsyn över att den nya lagen och föreskrifter som meddelas med anledning av den följs samt att utgångspunkten är att tillsynen avser verksamhet i Sverige. Men hovrätten konstaterar att det kan vara svårt för en svensk myndighet att utöva tillsyn över utländska rättssubjekt och att det inte närmare framgår hur det ska fungera (s. 154).

Överklagande bör få göras till Patent- och marknadsdomstolarna

Det nya regelverkets materiella innehåll och bestämmelsernas utformning talar starkt för att tillsynsmyndighetens beslut ska få överklagas till patent- och marknadsdomstolarna, oavsett om Konsumentverket eller Konkursverket utses till tillsynsmyndighet. Bestämmelserna rör sålunda frågor som i hög grad liknar dem som i dag prövas i patent- och marknadsdomstolarna, särskilt med hänsyn till deras koppling till marknadsrätten och civilrätten.

Regleringen med förbudsbestämmelser i form av listor liknar den i 4 § marknadsföringslagen, enligt vilken Bilaga 1 till Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/29/EG (den s.k. svarta listan) gäller som svensk lag. Dessa bestämmelser framstår, liksom de nu föreslagna, vid ett första påseende som relativt tydliga och preciserade. Erfarenheten har dock visat att de i många fall ger upphov till svåra bedömningar av om de är tillämpliga i ett visst fall eller inte. Vissa av bestämmelserna innefattar också bedömningar där de ekonomiska experternas kompetens kan vara värdefull.

Andra bestämmelser vars tillämpning kan innefatta komplicerade bedömningar, bedömningar som alltså redan görs av patent- och marknadsdomstolarna enligt marknadsföringslagen, är, som nämns i promemorian (s. 132), att avgöra huruvida avtalsvillkor ställts upp ensidigt, trots att båda parter implicit har accepterat dem genom att fortsätta sitt affärsförhållande liksom att avgöra när en s.k. avlistning utgör en förbjuden repressalie och när den bara utgör slutpunkten i en hård prispförhandling.

Mot denna bakgrund bör överklagande av tillsynsmyndighetens beslut få göras hos Patent- och marknadsdomstolen.

Medel

Patent- och marknadsdomstolarna hanterar omfattande och resurskrävande mål. Även en liten ökning av antalet mål leder till ökade kostnader som domstolarna

behöver kompenseras för, särskilt mot bakgrund av det redan mycket ansträngda ekonomiska läget för domstolarna.

Övriga synpunkter

Utifrån hur lagförslaget i nuläget ser ut vill hovrätten, med anledning av de överväganden som görs i promemorian i kap 8.12, särskilt framhålla att det enligt hovrättens uppfattning inte är lämpligt att lägga in marknadsrättsliga generalklausuler i lagstiftning som ska prövas i förvaltningsdomstol.

I handläggningen av detta ärende har deltagit hovrättspresidenten Anders Perklev, hovrättslagmännen Christine Lager och Per Carlson samt tf. hovrättsassessorn Sofia Gustafson, föredragande.

Anders Perklev

Sofia Gustafson